

Goršič Francè: Prvo leto našega pravosodstva. V Ljubljani 1920. Tiskal Anton Slatnar v Kamniku. Samozaložba. 38 str.

Brošura je ponatis člankov, katere je priobčil Goršič v „Napreju“. Poklonil jo je tistemu — Legrimaudetu, ki je pisatelja zlasal v časopisu, ko so članki v „Napreju“ potekli. V zabavo, v spomin in v zahvalo mu poklanja pisatelj brošuro, rekoč: „Saj sva si bila prijatelja“. Bržčas leži poudarek na besedici „bila“. Ali si sedaj nista več prijatelja zaradi zlasanja? Ali so načelni razlogi tako silni, da si ne moreta ali ne smeta biti več prijatelja? O vsem tem posvetilo ne zine ničesar. Pa vendar bi si mislil, da vrzel, nastala med naziranjem Goršiča in njegovega bivšega prijatelja, ne more biti nepremostljiva. Ali je bivši prijatelj sodnik ali ne, ali ima pero, ki piše boljše ali slabše, radi tega ni, da bi si poslej morala tudi še segati v lase. Pomenita se lahko po domače, kakor hitro si priznata, da ni bilo zavratnosti med njima, in šlo bi. Srbski prègovor, citiran od Goršiča samega: „Svoboda je u tome da svatko čini što treba, a ne ko šta hoće“, velja pač na obe plati.

Oglejmo si glavna poglavja. Sedmero jih je. Pokazala naj bi pravosodstvo Slovenije v pravi luči. Dozdeva se mi, da perspektiva, iz koje je gledal Goršič, ni bila več objektivna. Njegove besede so pretrpke, misel na sodništvo, kojega vrlo dičen član je bil sam, mu je zagrenjena po doživljajih, katerim je posvetil posebno poglavje (Povest o dečkih in deklicah). Ne smemo zabiti, kako jadrno so se odigravali dogodki po prevratu: marsikoga so valovi dvignili, pa bi ga bili bolje ponižali; pa tudi — narobe. Uverjen sem, da je usoda delala Goršiču krivico, ker ga valovi niso takoj dvignili tja, kamor bi bil spadal po svojih velikih sposobnostih. Pa to smolo je pripisovati na rovaš nesrečnim slučajem. Zlobnosti bi vsaj jaz ne pripisoval namišljenim nasprotnikom, ki jih pisatelj tako hudo prijema, kakor menda od panitveka še noben slovenski sodnik ni prijemal svojega tovariša. Goršič tolče s svojim kakor britev nabrušenim orožjem prime, terce, kvarte (največ je slednjih), vtisa pa nimam, da bi bil zadel v živo. Le eno bi navedel v tem listu, kamor ne sodijo doktrinarne razprave. Razveljavljenje zakona o sodniški oblasti ni bilo naperjeno zoper sodnike, ampak naravnost udejestvovano v njih dobro. Čisto gotovo se ni pripetil noben primer, ki bi ga smeli označiti za premišljen napad na sodniško prostost. Morebiti se je zdelo opazovavcu od strani tako, kakor da bi bila ravnala pravosodna uprava brez glave; bolj od blizu pa bi bil videl, da ob nedostajanju cele tretjine sodnikov ni bilo mogoče drugače. Nasprotno, reči si drznem, da gre justični upravi vsa čast, da je v tistih težkih in težavnih časih po prevratu ves ustroj vendar le še tako obvladala, da se ni sesedel. Uprav mirni, povsem dostojni tok pravosodstva je po mojem mnenju največ pripomogel, da se je revolucija tako sijajno posrečila.

Dunajski duh, katerega očita Goršič glasno in jasno slovenski justični upravi, gotovo ni škodil slovenskemu pravosodstvu. Če so možje prevrata po svoji najboljši vesti in vednosti poklicali na čelo pravosodne uprave odličnjake z Dunaja, ki so bili tam za svoj narod tudi že mnogokaj storili, in če so po dobrem premisleku sklenili, da naj ostanejo vsi zakoni in vse naredbe navzlic revoluciji po načelu kontinuitete v veljavi, se pač ne bomo čudili, da so dunajski gospodje nadaljevali stvarno delo uprave v Sloveniji po dotlej veljavnih predpisih; saj jim je to velela fundamentalna revolucijska naredba sama.

Goršič pa se je tudi obdrgnil ob sojenstvo samo. Dve razsodbi ljubljanskega vzklicnega sodišča je razsekal in posekal, da je joj, in za nameček označil tako

sojenstvo za špandavsko. Jaz sem že drugje izjavil, da ima Goršič glede ene izmed teh razsodb očitno prav, pa tudi glede druge bi mu danes, ko sem spoznal med tem časom razsodbo bliže, dal tudi prav. Ampak pri sodnikih je že tako. Kar sva smatrala midva z Goršičem za pravo, smatra morebiti četvero, petero drugih za nepravo — in nekdo je dejal, da je pravo pač le to, kar postane potom instanc pravno. Kdo izmed četverih sodnikov, ki so sklepali in sklenili špandavski razsodbi, je bil za najino mnenje, kdo za nasprotno, tega iz razsodbe ne zveš in morda storiš veliko krivico celo tistemu, ki je razsodbo po svoji uradni dolžnosti proglasil, ako ga osumiš, da je on sodil res tako, kakor je razsodbo proglasil. K vsemu temu pa pride še posebno tehtno prašanje: Če je Goršič našel pri enem svojem sodišču za eno leto pravosodstva izza prevrata dve, recimo, res pogrešeni razsodbi vzklicnega sodišča, pa denimo, da pride na ostalih 52 okrajnih sodišč razmeroma enako število pogrešenih razsodb, ali moremo po pravici reči, da je ob takem razmerju med pogrešenimi in dobrimi razsodbami vse pravosodje Slovenije v prvem letu po prevratu za nič? Tu je Goršič brez potrebe generaliziral in zato ni prave pogodil.

Goršičev jezik je bil od nekdanj krepak, jedrnat, blagoglasen, njegov stil čist — vendar mislim, da se je baš v tem svojem zadnjem delu nekoliko preveč oddaljil od svojega prejšnjega stila. Nič nimam zoper to, da pridobimo novih izrazov za pojme, katerim ne vemo domače besede. Jezik naj se izpopolnjuje, toda zahtevati moramo, da ostane tak, da ga more razumevati vsaj vsak inteligent, in to brez porabe Pleteršnikovega slovarja. Prav tako tudi ni vsakomur dano, da bi poznal vso strokovno literaturo in še publicistiko povrh; zato me ni sram povedati, da nisem vedel, kaj naj pomeni kar tako v tekst vržen — case Gavelkind. Če naj bo to ocvirek, naj bi bil vsaj tečen!

Da končam: Mnogokateri bivši Goršičev tovariš sodnik utegne biti nazora, da bi bilo bolje, ko bi ta brošura ne bila zagledala nikdar belega dne. Jaz nisem teh misli. Nasprotno: odkrito povem, da mi je prav, da se kritikuje odločno, pa z odprtim vizirjem. Tudi kritike, ki streljajo preko cilja, imajo svojo vrednost. Pametni si bo zapomnil, kar mu kritika oponaša več ali manj po pravici. V ostalem pa bo odložil delo s prijetnim občutkom, da stvari vendar ne stojijo tako slabo, kakor jih črnogledi kritik kaže.

In ostala si bodeta prijatelja, če sta oba dobrih misli.

Metod Dolenc.

▷ KRONIKA. ◁

Regentov govor v Ljubljani na svečanem dineju v soboto, 26. junija 1920:

„Vstanimo za trenutek, gospoda, in zahvalimo se Njemu, ki deli pravico med ljudstvi in narodi na zemlji, da nam je v svoji neizmerni milosti naklonil to veliko srečo, da smo se pobrateni in svobodni lahko zbrali v tej hiši in pri tej mizi, da tudi tukaj praznujemo naše narodno ujedinjenje.“

Slovenec, Hrvat in Srb so do danes res živeli kakor bratje: naša skoro petnajststoletna zgodovina ne pozna ne enega boja med našimi tremi enokrvnimi plemeni. Toda tega našega bratstva do danes nismo mogli niti smeli javno izpovedati, ker nam tega ni dopuščala tuja sila. Naš troimeni, ali enodušni narod je nazadnje uvidel, da zanj in za nas vse ni druge rešitve ko v popolnem edin-